UMUMTA’LIM MAKTABLARIDA VOLEYBOL TO‘GARAKLARINI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Temurbekov Shoxjaxon Shokir o‘g‘li
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Jismoniy madaniyat fakulteti 25/9-guruh talabasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.24534952

Annotatsiya. *Maqolada umumta’lim maktablarida voleybol to‘garaklarini tashkil etishning pedagogik shart-sharoitlari, o‘quvchilarning sportga qiziqishini oshirish va jismoniy sifatlarini rivojlantirish masalalari yoritilgan.*
Kalit so‘zlar: *umumta’lim maktabi, voleybol to‘garagi, pedagogik shart-sharoitlar, jismoniy faollik, sport motivatsiyasi, harakat ko‘nikmalari, o‘yin metodi, individual yondashuv.*
Аннотация. *В статье рассматриваются педагогические условия организации волейбольных секций в общеобразовательных школах, повышения интереса учащихся к спорту и развития их физических качеств.*
Ключевые слова: *общеобразовательная школа, волейбольная секция, педагогические условия, физическая активность, спортивная мотивация, двигательные навыки, игровой метод, индивидуальный подход.*
Abstract. *This article examines the pedagogical conditions for organizing volleyball clubs in general education schools, increasing pupils’ interest in sport, and developing their physical abilities.*
Keywords: *general education school, volleyball club, pedagogical conditions, physical activity, sports motivation, motor skills, game-based learning, individualized approach.*

Kirish. Umumta’lim maktablarida darsdan tashqari sport mashg‘ulotlarini tashkil etish o‘quvchilarning jismoniy faolligini oshirish, bo‘sh vaqtini mazmunli o‘tkazish va sog‘lom turmush tarziga bo‘lgan munosabatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Voleybol o‘yini harakat koordinatsiyasi, chaqqonlik, tezkorlik, sakrash qobiliyati va jamoaviy hamkorlikni rivojlantirishga xizmat qiladigan sport turlaridan biridir.

Maktab voleybol to‘garaklarining samaradorligi faqat mashg‘ulotlarning muntazam o‘tkazilishiga emas, balki ularning pedagogik jihatdan to‘g‘ri tashkil etilishiga ham bog‘liq. O‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish, mashg‘ulotlarga qiziqishni rag‘batlantirish, sport jihozlari bilan ta’minlash va xavfsiz muhit yaratish to‘garak faoliyatining muhim shartlari hisoblanadi.

Shu sababli voleybol to‘garaklarini tashkil etishda ta’limiy, tarbiyaviy va sog‘lomlashtiruvchi vazifalarni o‘zaro uyg‘unlashtirish, mashqlarni oddiydan murakkabga qarab o‘rgatish hamda har bir o‘quvchining rivojlanish imkoniyatlarini hisobga olish zarur.

Voleybol to‘garagini samarali tashkil etish, avvalo, aniq maqsad va vazifalarni belgilashdan boshlanadi. To‘garak faoliyati o‘quvchilarning jismoniy tayyorgarligini rivojlantirish, voleybolning asosiy texnik elementlarini o‘rgatish, jamoada ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish va sportga qiziqishni mustahkamlashga yo‘naltirilishi lozim.

Birinchi pedagogik shart — mashg‘ulotlarni o‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlariga moslashtirish. O‘quvchilarning jismoniy imkoniyatlari va harakat ko‘nikmalari turlicha bo‘lgani sababli mashqlarni bajarish hajmi, murakkabligi va davomiyligi ularning tayyorgarlik darajasiga qarab belgilanadi.

Ikkinchi shart — moddiy-texnik va xavfsiz muhitni ta’minlash. Mashg‘ulotlar uchun mos sport maydoni, to‘r, to‘plar va zarur jihozlar bo‘lishi kerak. Maydonning holati, jihozlarning sozligi

va o‘quvchilarning mashq bajarish tartibiga rioya qilishi jarohatlanish xavfini kamaytirishda muhimdir.

Uchinchi shart — o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirish. Mashg‘ulotlarda harakatli o‘yinlar, kichik musobaqalar va guruhli topshiriqlardan foydalanish o‘quvchilarning faolligini kuchaytiradi. Rag‘batlantirish faqat g‘alaba bilan cheklanmasdan, intilish, intizom, jamoaga yordam berish va shaxsiy rivojlanishni ham qamrab olishi lozim.

To‘rtinchi shart — **murabbiy va o‘qituvchining pedagogik mahorati**. Mashqlarni tushunarli namoyish etish, texnik xatolarni o‘z vaqtida tuzatish, o‘quvchilar bilan ijobiy muloqot o‘rnatish va yuklamani to‘g‘ri me’yorlash to‘garak faoliyatining sifatini belgilaydi.

Voleybol to‘garagi mashg‘ulotlari tayyorlov, asosiy va yakuniy qismlardan iborat holda tashkil etilishi mumkin. Tayyorlov qismida saf mashqlari, yengil yugurish, bo‘g‘imlar harakatchanligini oshirish va umumrivojlantiruvchi mashqlar bajariladi.

Asosiy qismda to‘pni qabul qilish, uzatish, xizmat kiritish, hujum zarbasi va maydonda joylashish kabi texnik-taktik elementlar o‘rgatiladi. Dastlab mashqlar sodda sharoitda bajarilib, keyinchalik juftliklar, kichik guruhlar va o‘yin vaziyatlari orqali murakkablashtiriladi.

Yakuniy qismda yengil tiklanish mashqlari bajariladi, mashg‘ulot natijalari muhokama qilinadi va keyingi mashg‘ulot uchun vazifalar belgilanadi.

Mashg‘ulotlarni tashkil etishda quyidagi metodlardan foydalanish maqsadga muvofiq:

- **O‘yin metodi** — texnik harakatlarni qiziqarli va o‘zgaruvchan sharoitda o‘rgatadi.
- **Ko‘rgazmali metod** — murabbiy harakatni namoyish etadi va bajarish texnikasini tushuntiradi.
- **Individual yondashuv** — topshiriqlarni o‘quvchining tayyorgarligiga moslashtiradi.
- **Guruhli metod** — o‘zaro hamkorlik, muloqot va jamoaviy mas’uliyatni rivojlantiradi.

Mazkur metodlarni uyg‘unlashtirish o‘quvchilarning texnik ko‘nikmalarini rivojlantirish bilan birga, mashg‘ulotlarga bo‘lgan qiziqishini saqlashga yordam beradi.

To‘garak faoliyatini takomillashtirish uchun mashg‘ulotlarning muntazamligi, mazmuni va natijalarini nazorat qilish zarur. O‘quvchilarning rivojlanishi faqat musobaqadagi natijalar asosida baholanmasligi kerak. Texnik elementlarni bajarish sifati, mashqlardagi faollik, harakat koordinatsiyasi, jamoaviy hamkorlik va shaxsiy rivojlanish ham hisobga olinishi lozim.

Murabbiy o‘quvchilarning dastlabki tayyorgarlik darajasini aniqlab, ma’lum muddatdan so‘ng takroriy kuzatish o‘tkazishi mumkin. Bunda to‘pni aniq uzatish, qabul qilish, xizmat kiritish va o‘yin vaziyatida to‘g‘ri qaror qabul qilish kabi ko‘rsatkichlar baholanadi. Natijalarga qarab mashg‘ulot mazmuniga tegishli tuzatishlar kiritiladi.

Shuningdek, ota-onalar bilan hamkorlikni yo‘lga qo‘yish, o‘quvchilarning muntazam qatnashishini rag‘batlantirish va maktab ichidagi musobaqalarni tashkil etish foydali hisoblanadi. Bunda barcha o‘quvchilarning imkoniyatlarini hisobga olish va jamoada ijobiy psixologik muhit yaratish muhimdir.

To‘garak faoliyatining barqarorligini ta’minlash uchun maktab ma’muriyati, jismoniy tarbiya o‘qituvchilari, sport murabbiylari va ota-onalar o‘rtasidagi hamkorlik mustahkamlanishi kerak.

Xulosa. Umumta’lim maktablarida voleybol to‘garaklarini tashkil etishning pedagogik shart-sharoitlarini takomillashtirish o‘quvchilarning jismoniy rivojlanishi, sportga qiziqishi va jamoaviy hamkorlik ko‘nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Mashg‘ulotlarni yosh xususiyatlariga mos rejalashtirish, individual yondashuv, o‘yin metodlari, malakali murabbiylik va xavfsiz sport muhitini ta’minlash to‘garak samaradorligining asosiy omillaridir.

Voleybol to‘garaklarida texnik-taktik mashqlarni izchil o‘rgatish, natijalarni muntazam kuzatish va o‘quvchilarning shaxsiy rivojlanishini rag‘batlantirish tavsiya etiladi. Maktab, murabbiy va ota-onalar hamkorligi esa o‘quvchilarning mashg‘ulotlarga barqaror qatnashishiga yordam beradi.

Voleybol to‘garaklarini pedagogik jihatdan puxta tashkil etish maktab o‘quvchilarining jismoniy faolligini oshirish, sog‘lom turmush tarzini shakllantirish va istiqbolli yosh sportchilarni aniqlash uchun qulay sharoit yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shukrullayev J.M. Sport va harakatli o‘yinlarni o‘qitish metodikasi (voleybol). O‘quv qo‘llanma. — Chirchiq: Yangi Chirchiq Book, 2022. — 166 b.
2. Boltayev Z.B., Umarov K.M. Sport o‘yinlari va uni o‘qitish metodikasi (voleybol). Darslik. — Samarqand: SamDU nashriyoti, 2022. — 359 b.
3. Pulatov A.A. Voleybol nazariyasi va uslubiyati. Darslik. — Toshkent: O‘zkitobsavdonashriyoti, 2020. — 450 b.
4. Qdirova M.A., Pulatov A.A., Ummatov A.A. Voleybol nazariyasi va uslubiyati. O‘quv qo‘llanma. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. — 485 b.
5. Masharipov F.T., Ro‘zmetov A.T., Ro‘zmetov R.T. Voleybol va uni o‘rgatishning pedagogik asoslari. O‘quv-uslubiy qo‘llanma. — Urganch, 2018. — 80 b.